

JAK ELIMINOVAT PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ DĚTÍ ANEB NEKÁZEŇ JAKO FENOMÉN 21. STOLETÍ

Jaroslava Kunstová

NAVRÁTIL, S., MATTIOLI, J. *Problémové chování dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3672-3.

Problematika neukázněného chování mladé generace nesouvisí pouze se školním prostředím, jde o problém celospolečenský. Autoři knihy jsou si vědomi aktuálnosti a závažnosti tématu, proto se obsah publikace zaměřuje na problémové chování dětí a způsoby jeho předcházení. Náležitou pozornost věnují pedagogickým i psychologickým aspektům výchovně vzdělávací praxe a předkládají tak čtenářům komplexnější přístup k dané problematice.

Knihy sestává ze čtyř stěžejních kapitol, které popisují nevhodné chování dětí a mládeže z různých hledisek, vysvětlují, čím je zapříčiněno, a uvádí způsoby, jak ho eliminovat. První kapitola seznamuje čtenáře s hlavním záměrem knihy a jejími dílčími cíli.

Druhá kapitola popisuje laické modely výchovy a upozorňuje na chybná pojetí výchovy rodičů a pedagogů. Autoři vysvětlují, že častým zdrojem vzniku projevů nevhodného chování může být nesprávné osobní pojetí výchovy rodičů a pedagogů, které je výsledkem jejich vlastních zkušeností z výchovného působení v rodině a ve škole. V dílčích podkapitolách uvádí nejčastější chyby rodičů a vychovatelů, zaměřují se na rozbor chybného pojetí výchovy a popisují jeho vliv na vznik nežádoucího chování. Je proto důležité podrobit osobní pojetí výchovy důkladné kritice, abychom se naučili hledat jeho slabiny a předcházeli tak negativním vlivům vlastního modelu výchovy. Tato kapitola je velmi přínosná nejen pro učitele, ale i vychovatele a rodiče. Autoři uvádí mnoho praktických příkladů a situací ze života, prostřednictvím kterých výstižně vysvětlují popisovaný jev a zároveň tak podněcují zájem čtenářů.

Autoři upozorňují, že rodiče poskytují dětem samostatnost v nesprávných okamžicích. Následkem toho pak děti nedodržují, v horším případě ani neznají meze a pravidla slušného chování. „*U starších žáků ZŠ a SŠ se vyskytují tendence prosazovat svá práva na úkor plnění povinností, diskutovat o plnění svých úkolů, klást si požadavky a vyjednávat o tom „co za co“ se záměrem*

dosáhnout snadněji, s co nejmenším úsilím, potřebných výsledků“ (s. 14). Jedním z dalších a poměrně běžných chybných postupů je opakování požadavku. Zejména rodiče často podlehnou opakovanému sdělování požadavku, aniž by reagovali v případě, kdy není akceptován. Autoři proto doporučují vyhnout se neúčinnému vyhrožování, požadavek vyslovit vždy jen jednou a následně vyžadovat odpovídající chování. Ačkoli se některé rady mohou jevit čtenářům jako banální, ve skutečnosti právě tyto základní chyby ve výchově bývají častým zdrojem vzniku nežádoucího chování dětí a mládeže. Závěr druhé kapitoly upozorňuje na poměrně časté využívání trestů ve výchově a objasňuje negativní důsledky trestání. Nejvhodnější formou trestání je podle autorů tzv. trest přirozeným následkem, který umožňuje vychováváním pochopit důsledky svého chování a poučit se z vlastních chyb.

Následující dvě kapitoly předkládají čtenářům systémovější a komplexnější přístup k otázkám problémového chování. Jejich obsah upozorňuje na složitost a provázanost problému kázně s průběhem výchovně vzdělávacího procesu. V porovnání s předchozím textem lze hodnotit tyto kapitoly jako méně srozumitelné pro širší čtenářskou veřejnost. Kladou na čtenáře větší požadavky v souvislosti s orientací v daném tématu a vyžadují znalost odborné terminologie, případně pedagogickou zkušenost. Kvalifikovaný učitel nebo vychovatel by však měl tuto nesnáz překonat.

Třetí kapitola rozebírá negativní důsledky průběhu vyučování jako předávání hotových informací žákům. Vyučující, kteří prosazují tuto podobu učení a vyučování, se tak podílí na vzniku a zpevnění nežádoucího chování dětí. Autoři upozorňují na fakt, že vlastní aktivity žáků a pozitivní prožívání průběhu vyučovacího procesu směřuje k rozvoji prvků kognitivní a non-kognitivní sféry psychiky, které jsou rozhodujícími faktory při předcházení nežádoucího chování.

Závěrečná čtvrtá kapitola popisuje strategie řešení školních konfliktů. Analyzuje příčiny vzniku problémového chování žáků a navrhuje doporučení, jak se jim vyhnout. Nabízí aplikační model postupů v případě předcházení a řešení interpersonálních konfliktů. Nejčastějšími podněty ke vzniku konfliktu bývají střety rozdílných představ, názorů, potřeb, zájmů a hodnot učitelů a žáků. Školní konflikty totiž nevznikají nahodile, ale jsou vždy spojeny s organizací a řízením učení a vyučování. Autoři podotýkají, že předcházení vzniku školních konfliktů souvisí se změnami osobních cílů, představ,

postojů atd., tedy s rozvojem osobnosti účastníků výchovně vzdělávacího procesu.

Každá kapitola je zakončena krátkým shrnutím a seznamem použité literatury. Autoři čerpali z mnoha domácích i zahraničních publikací. Kladně hodnotím rovněž přehledné členění textu, uvádění příkladů z praxe a praktických doporučení pro čtenáře. Připomínku lze snad vznést k častému používání složitých vět a souvětí. Pokud jedna věta představuje pět řádků textu (jeden odstavec), odvádí to pozornost čtenářů a snižuje schopnost koncentrace. Proto bych místy volila jednodušší formu vyjádření myšlenek. V knize chybí závěr.

Publikace plní funkci praktického průvodce a zkušeného rádce ve výchovně vzdělávací praxi, není pouhou teoretickou příručkou. Knihu lze doporučit zejména studentům učitelství a učitelům, dále vychovatelům, sociálním pedagogům a v neposlední řadě také rodičům.

Kontaktní adresa

Mgr. Jaroslava Kunstová
Ústav pedagogiky a sociálních studií
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého
Žižkovo náměstí 5, Olomouc 771 40
e-mail: j_kunstova@centrum.cz